

տակին՝ դէմ շարժած կ'ըլլաք: Ճշդիւ գործադրեցէք պատուէրներս զարգացնելու համար ձեր առողջութիւնը, և շուտով պիտի հաստատէք թէ, աննշան ցաւերը և նեղութիւնները որ սկիզբը կը կրէիք, բոլորովին անհետացած են: Ձեր առողջութիւնը հետզհետէ պիտի բարւոքի կամ առողջ պիտի մնաք եթէ յառաջացած տարիքի մէջ կը դանուիք, որովհետեւ այս մարզանքները թէ՛ կիներուն և թէ՛ այրերուն, թէ՛ ծերերուն, թէ՛ տղոց և թէ՛ մարզիկներուն համար իսկ լաւ են: Բոլորին համար հաւասարապէս, մարմնական գեղեցիկ մշակոյթ մըն է: Բայց որպէսզի առաւելագոյն օգուտը տայ, պէտք է որ ամէն մարդ քիչ մը զոհողութիւն ընէ ու հպատակի մարմնակրթանքի չնչին պահանջներուն:

ՃէՔ ՏԵՄՍԻ

Ա Ր Ի Ի Ն · Ա Ռ Ն Ե Լ Ո Ւ Մ Ա Ս Ի Ն

Արիւն առնելու դրութիւնը, քանի մը տասնեակ տարիներէ ի վեր մասամբ մէկզի դրուած էր, որպէս դարմանումի բարբարոս միջոց: Բայց ժամանակէ մը ի վեր բժշկական քրօնիկներ յաճախ կը յիշեն շատ մը պարագաներու մէջ անոր ընծայած նախախնամական բարիքները:

Գիտէ՞ք թէ արիւն առնելու դրութիւնը այնքան հին է որքան բժշկութիւնը. և արդէն հին դասական բժշկութեան դարմանումի երկու գլխաւոր միջոցներէն մին էր գրեիս տալ, իսկ միւսը՝ արիւն առնել:

Եթէ տասնըօթերորդ դարուն Մօլիէն՝ երգիծաբանի իր տաղանդաւոր գրիչովը ծիծաղեցաւ բժշկութեան վրայ և ծաղրեց բժիշկները, պատճառը այն էր որ առհասարակ ամէն հիւանդութեան իբրեւ սպեղանի՝ նոյն դարու մեր արուեստակիցները պատրաստ էին անմիջապէս այս երկու միջոցներէն մին կամ միւսը և կամ յաճախ երկուքը մէկանց գործադրել: Ներկայիս, երբ բժշկութիւնը այլեւս լոկ արուեստի շրջանէն դուրս գալով մտած է գիտութեան մարդին մէջ, երբ բժիշկները ամէն հիւանդագին երեւոյթի առջեւ խոշոր հարցական նշան մը կը դնեն նախ և ապա կ'աշխատին զայն լուսաբանել գիտական միջոցներով և դարմանել, մենք գիտենք թէ բացառիկ պարագաներու տակ արիւն առնելը դարմանումի արմատական միջոց մըն է:

Արիւն պէտք է առնել, ամէն անգամ որ գործարան մը արեան խճողումի հետեւանքով կը տառապի: Այս է արիւն առնելու սկըզ-

բունքը. միայն թէ գործնականին մէջ պարագաները աւելի սահմանափակ են. Օրինակ երբ պնդերակութեան (artériosclérose) հետեւանքով շնչերակային գերաճնշում (Hypertension artérielle) առաջ կուգայ, պէտք է ըլլայ որոշ պարագաներու տակ առատ արիւն առնել, հաւանական ուղեղային արիւնահոսութեան մը առաջըր առնելու համար:

Պնդերակութիւնը, ինչպէս անունէն կ'երեւի, շնչերակներու պնդացում կամ կարծրացումն է. կը պատահի առ հասարակ տարիքը առած անձերու, յիսուն, յիսունհինգէն վերջ, աւելի յաճախ այր մարդոց՝ քան կիներու քով: Արեան շրջանը, լուրջ դիմագրութեան կը հանդիպի պնդացած երակներուն մէջ, որոնք բնականօրէն առանձգական են և ատոր շնորհիւ կը դիւրացնեն սրտին գործունէութիւնը:

Սիրտը, պնդացած երակներու մէջ արիւն ղրկելու համար, կը ստիպուի աւելի ուժգին բարախել և մեծնալ. Նրակներու հիւանդ մասերը, որոնք իրենց սովորական առանձգականութիւնը կորսնցուցած են, արեան ուժգին հոսանքին ենթարկուելով, հետզհետէ կը բարակնան, կ'ընդլայնին (aneurysme), և օր մըն ալ կրնան պայթիլ, պատճառ ըլլալով ուղեղային արիւնահոսութեան մը (Hémorragie cérébrale): Արդ, եթէ բժիշկը հասկնայ թէ ենթական այս տեսակ արկածի մը սպառնալիքին տակ կը գտնուի, կրնայ, հիւանդին բազկերակը բանալով (veine humerale) անմիջական վտանգի մը առաջըր առնել: Այս տեսակ բացառիկ պարագաներու տակ, առնուած արեան քանակութիւնը կրնայ կէս լիդրէն մինչեւ ութը հարիւր կրամի հասնիլ:

Իրիկուն մը, կէս գիշերին մօտ, եկան գիս արթնցնելու հիւանդի մը համար որ խոշոր արիւնահոսում մը ունէր. Որքա՛ն մեծ եղաւ զարմանքս երբ տեսայ որ խնդրոյ առարկայ հիւանդը, որ սովորաբար շնչերակային գերաճնշումի նուպաներ կ'ունենար, հասարակ զմելիով մը բացած էր իր իսկ բազկերակը՝ և անայլալ կը գիտէր արեան բարերար հոսումը: Դեռ շնչահեղձ՝ դառնալով ինծի ըսաւ թէ հանգստացած էր. ես ալ արդէն ուրիշ բան մը չպիտի ընէի. վէրքը կապելով վերադարձայ և յաջորդ օրը դարձեալ անհրաժեշտութեան մը վրայ երեք հարիւր կրամի մօտ արիւն առի: Արդ, երկու օրուան մէջ, նոյն մարդը մէկ լիդրի մօտ արիւն կորսնցուց և հակառակ ատոր կըրցաւ քանի մը օր վերջ իր աշխատութեան վերսկսիլ:

Պէտք չէ ուրեմն սարսափիլ և վարանիլ երբ բժիշկը պէտք կը տեսնէ առատ արիւն առնել:

(Մնացեալը յաջորդով)

ԲԺ. Ա. ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ